

OTTO

OTTO 62

© TN İletişim

M. HAYRİ KIRBAŞOĞLU KİTAPLIĞI 08

İslami İlimlerde Metot Sorunu

M. Hayri Kırbaşoğlu

Son Okuma: Tavoos

Redaksiyon: Mehmet Aknar

Grafik Tasarım: Nurullah Özbay

Uygulama: Tavoos

Cilt: Birinci Cilt

Baskı: Ziraat Gurup Matbaacılık / Varlık Ankara

ISBN 978-605-4696-84-0

Sertifika No: 13858

1. Baskı: Mart 2015

İletişim Adresleri

Cinnah Cd. Kırkpınar Sk. 5/4

06420 Çankaya Ankara

tel.- faks: 0312. 439 01 69

www.ottoyayin.com

otto@ottoyayin.com

[www.facebook.com/otto yayinlari](http://www.facebook.com/otto_yayinlari)

İSLAMİ İLİMLERDE METOT SORUNU

M. HAYRİ KIRBAŞOĞLU

OTTO

MEHMET HAYRİ KIRBAŞOĞLU

Manisa'da doğdu (1954).

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra (1978) aynı fakültenin hadis kürsüsünde asistan olarak doktorasını yaptı (1983). Suûdî Arabistan, İmâm Muhammed ibn Suûd Üniversitesinde (Riyad) öğretim üyeliği yaptı (1985-1987). Yurda dönünce doçent oldu (1987). Diyanet İşleri Başkanlığı'nda danışman olarak görev yaptı (1988-1989). *İslâmî Araştırmalar* dergisinde editör yardımcılığı yaptı (1986-1998). 1999 yılında profesör oldu. *İslâmiyât* dergisi yayın kurulu üyeliği yaptı (1998-2007). Katar Üniversitesi Şeriat ve İslami Araştırmalar Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı (2011-2012). Hâlen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevine devam etmektedir. Yayımlanmış birçok makalesi yanında yayımlanmış bazı eserleri de şunlardır: *İslam Düşüncesinde Sünnet –Eleştirel Bir Yaklaşım–* (Ankara 1999); *İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi* (Ankara 1999); *Sünni Paradigmanın Oluşumunda Şâfiî'nin Rolü* (Ankara 2000); *Alternatif Hadis Metodolojisi* (Ankara 2002); *Namazların Birleştirilmesi* (Ankara 2002); *Eskimez Yeni* (Ankara 2010), *Ahir Zaman İlmihali* (Ankara 2010); *Ehl-i Sünnet'in Kurucu Ataları* (Ankara 2011); *Destursuz Çağa Girenler* (Ankara 2014); *Üçüncü Yol Mukaddimesi* (Ankara 2014).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM İSLAMİ İLİMLERDE METOT 9-216

İSLAMİ İLİMLERDE ORTAK/GENEL BİR METOD(OLOJİ)NİN İMKÂNI ÜZERİNE	9
İSLAM DÜŞÜNCESİNDE FARKLI OKUMA BİÇİMLERİ ÜZERİNE	25
TECDİDE "EVET", LAKİN ORTADA TECDİD EDİLECEK BİR DİN KALIRSA!	39
ABDULLAHİ AHMED EN-NAİM'İN 'ŞERİAT'IN REFORMASYONU' PROJESİ	49
İLMİHÂL DİNDARLIĞININ İMKÂNI ÜZERİNE	61
GÜVENMEK İYİDİR GÜVENMEMEK DAHA İYİDİR -GELENEĞİ SAVUNMAYI SAMİMİ EHLİNE BIRAKINIZ-	81
İSLAMİ İLİMLER SORUNU ÜZERİNE	101
İLMÎ KONULAR KİMSENİN EGOSUNU TATMİN ARACI DEĞİLDİR	119
İSLAM VE İNSAN HAKLARI ÜZERİNE -ELEŞTİREL BİR BAKIŞ-	133

BİZ KALARAK YENİLENMEK HASAN HANEFİ İLE SÖYLEŞİ	145
ÇEVİRİ TENKİTLERİNDE METODUMUZ NE OLMALIDIR?	155
İBN HALDUN'UN "MUKADDİME" SİNİN YENİ BİR TERCÜMESİ ÜZERİNE	163
MUKADDİME'YE YAZILAN "GİRİŞ" BİR İNTİHAL MI?	199

İKİNCİ BÖLÜM
HADİS İLMİNDE METODOLOJİ SORUNU
217-372

KLASİK HADİS USULÜ'NÜN PROBLEMLERİ	217
HADİS İLMİNDE METODOLOJİ SORUNU	229
HADİS/SÜNNET İLMİNİN YENİDEN İNŞASI	301
KEMÂLUDDÎN İBNU'L-HUMÂM'IN HADİSÇİLİĞİ	313
HADİSLERE GÖRE İMAN EDİLİR Mİ?	319
HZ. İSA'YI (AS.) GÖKTEN İNDİREN HADİSLERİN TENKİDİ	333
İSLAM'A YAMANAN SANAL ŞİDDET: RECM VE İRTİDAT MESELESİ	363
KAYNAKÇA	373
DİZİN	379

ÖNSÖZ

Bu eserde yer alan bir kısmı yayınlanmamış, diğer kısmı ise yıllar önce yayınlanmış yazılar genel anlamda “İslami İlimlerde Metod” üst başlığı ile bunun bir alt başlığı olan “Hadis İlminde Metodoloji Sorunu” başlığı altında toplanan araştırma ve makalelerden oluşmaktadır.

Birinci bölümdeki makalelere hâkim olan bakış açısının genel olarak “problematik” nitelikte olduğu ifade etmek mümkündür. Kısaca İslami ilimlerde metodoloji alanının problemsiz olduğu şeklindeki algının yanlışlığını göstermek, öte yandan da bu problemleri aşmak için yapılması gereken çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla ki, söz konusu bakış açısına dayalı makaleler bir araya getirilmiştir.

Bu makalelerin ardında sadece akademik değil, aynı zamanda sosyal problemlerin çözümüne de ışık tutmayı amaçlayan bir bakış açısının bulunduğu da dikkat çekmek gerekir. Zira aslında son derece tabii bir olgu olan, ama ne yazık ki sıklıkla İslam toplumunun sosyal dokusunu zedeleyecek derecede taassuba, tefrikaya, mezhepçiliğe, ayrımcılığa ve hatta çatışmaya yol açan “ihtilaf (yorum ve görüş farklılığı)”nın pek çok sebebi olsa da, bu ihtilafın özünde metodolojik olduğunu söylemek mümkündür. Zira yorum ve görüş farklılıklarında ana belirleyici, epistemolojik ve metodolojik tutumlardır. İslam dünyasının siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel parçalanmışlığının bir kader olmaktan çıkarılabilmesi ise iki yönlü bir çabayı gerekli kılmaktadır: Bir yandan ihtilaf olgusunu, İslam Ümmetinin bireyleri arasındaki evrensel İslam kardeşliğini sarsacak, zedeleyecek hatta or-

tadan kaldıracak bir tehdit olmaktan çıkaracak olan ve farklılıklara müspet bir değer atfeden “çoğulcu” bir yaklaşımın egemen kılınması; öte yandan da, hem ihtilafları asgariye indirecek , hem de farklı yorum ve görüşler arasında yakınlaşmayı sağlayacak bir “ortak metodolojik zemin” arayışına girilmesi. İşte birinci bölümdeki makalelerin neredeyse tamamında etkili olan bakış açısı tam olarak budur.

İkinci bölümde ise bu genel tablonun bir parçası olarak özel bir alana, yani hadis ilmi alanına dair metodolojik problemlerle ilgili makaleler bir araya getirilmiştir. Bu bölümde sunulmuş olan makalelerin bir kısmı meseleyle doğrudan ilgili teorik nitelikte makaleler iken, diğer bir kısmı bu teorik çerçevenin dışına taşarak konuyu tikel bazı ilmî konular ve şahsiyetler çerçevesinde ele alan makalelerden oluşmaktadır.

Bu değerlendirmelere ek olarak belirtilmesi gereken bir başka husus ise, bu kitapta sunulan yazıların, metodoloji konularıyla ilgili olarak daha önce okuyuculara sunmuş olduğumuz müstakil eserlerle organik bir bütün oluşturacak şekilde yakından ve doğrudan ilgili olduğudur. Dolayısıyla bu kitapta yer alan makalelerin siz okuyucularımızın İslami ilimlerde metodoloji konusunda mevcut bilgi dağarcığını daha da zenginleştireceğini ümit ediyoruz.

M. Hayri Kırbasoğlu
Ankara 2015

DİZİN

11 Eylül olayı 146
12. İmam 44
I. Dünya Savaşı 57
II. Abdülhamit 211

A

Amâk 351
Abbâse 175
abdestli kapitalistler 46
Abdulgâkî, Muhammed Fuâd 258
Abdulkâdir el-Geylânî 113
Abdulkâdir Udeh 365, 366
Abdullah ibn Abbâs 336, 338, 339
Abdullah ibn Amr 336, 340
Abdullah ibn el-Mubârek 267
Abdullah ibn Hamza 12
Abdullah ibn Mes'ûd 92 Hz.
Abdullah ibn Muğaffel 336
Abdullah ibn Selâm 336
Abdullah ibn Vehb 255
Abdullah ibn Yezid ibn Sem'an 270
Abduh, Muhammed 44, 83, 84, 85, 86,
87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 111, 220
Abdullah, Muhammed 203, 204
Abdullahi Ahmed en-Naim 49, 140
Abdurrahman Bedevî 124
Abdurrahmân ibn Cubeyr ibn Nufeyr
336
Abdurrahmân ibn Semura 336
Abdurrazzâk 103, 249, 274, 306, 340,
341
açık ve kesin sünnet 296, 297
adalet 242, 243; ~ sıfatı 246, 252
adil 251; ~ ücret 46
el-Afgânî, Cemâleddin 44, 47 93, 111,
151, 153
âhâd 15, 20, 218, 273, 280, 317, 330,
335, 344, 345, 347, 348, 360, 367,
368, 369; ~ haberler 15, 273, 368; ~ ha-
disler 348
el-ahbâr 15
Ahbaranâ 276

Ahbâriyyûn 195
ahir zaman fitneleri 222
ahiret hayatı 97
ahkâm 54, 110, 170, 327, 328, 329; ~
ayetleri 54
Ahkâm-ı sultâniyye 94
ahlaki ders 327
Ahmed Emin 221
Ahmed Hasan 55
Ahmed ibn Hanbel 87, 240, 271
Ahzab savaşı 262
aile: ~ felsefesi 126; ~ hukuku 54; ~ plan-
laması 74
Âişe 83, 92, 135, 249, 250, 259, 260,
277, 320, 327, 336
Âişe Abdurrahmân 83
akaid: ~ kitabı 330; ~ konuları 61
Akdemir, Salih 155, 157, 324
akılcılık 92
akideden devrime 152
akl 297
akli ve nakli ilimler 40
Aksekili Ahmed Hamdi 221
alâ ciheti't-te'dib 160
âlet ilimleri 101, 103
alım-satım 73
Hz. Ali 92, 249, 250
Ali Abdulvâhid el-Vâfi 164, 165, 200,
201, 206, 212, 213, 215
Ali Abdurrâzık 54
Ali el-Muttakî el-Hindî 287
Ali ibn el-Hasen eş-Şakîkî 263
alkolizm 329
alt-gelenek 96
ameli tevatür 217
el-Âmidî 12, 15, 20, 249
âmil 67
Ammâr ibn Yâsir 336
amnezi 264
ampirik gerçek 25
Amr ibn Avf 336
Amr ibn Sufyân 337

- Amr ibn Ubeyd 103
anayasa teorisi 55
ansiklopedik âlim 113
Arab: ~ dünyası 211; ~ lisanı 171
Arafat 70, 145
Arafat, Yasir 145
Arap: ~ dili 265; ~ dünyası 146, 211, 286, 351; ~ edebiyatı 325; ~ ırkı 222; ~ metinler 91; ~ -İslam âlemi 145; ~ ların kültürleri 252
Arapça 222
Arapçılık faaliyetleri 352
Ârifogulları 203
Aristo 148
Arkoun, Muhammed 83, 92
Arsel, İlhan 223
arşın 67
asalak tarihçiler 175
Ashab-ı Khef 87
asl/usulher 137
asr-ı saadet 70, 76
aşırı dincilik 310
âşir 67
Atâ 103, 270
avam 29; ~ in mezhebi 29
avin eti 73
Avrupa İslam'ı 42
Avrupalı Sosyalistler 209
ay'ın bölünmesi 75
aydın sorumluluğu 81
aydınlanmacı görüş 95
ayırım (fasl) 123
- B
Babil'in sihri 87
el-Bakillânî 249
Baljon, J. M. S. 98
Bask bölgesi 147
el-Batalyevsi 256, 258, 259
Batı hegemonyası 47
batı'nın etkisi 94
batıcılar 96
batıcılık 95
batıl mezhep 28
bâtını adalet 246; ~ yorum 96
Baybars Tekkesi 203
bayram namazları 32, 76, 329, 345
bedenî cezalar 364
bedevi 170
bedihiyyâtı'l-akl 298
Bediüzzaman 226
Bektaşî mantığı 137
beleşani 160
Benî İsrail 357
Benû Kurayza 262
Benû Temim Kabilesi 355
besmele 73
beş vakit namaz 32, 345
beşer: ~ ürünü 233, 241; ~ üstü anlatım 222
beşerî disiplinler 101
el-Beyhâkî 268, 337, 338
beyin travması 264
Beytu'l-Makdis 71, 352
biat 177
bidat 329; ~ ehli 247, 248, 249; ~ mezhepleri 249, 250
Bilen, Mehmet 278
bilgi 106; ~ bankası 30; ~ -malumat 109
Bilgiseven, Âmiran Kurtkan 209
bilim yazımı 86
bilimsel: ~ araştırmalar 14; ~ etik 81, 82
Bilmen, Ömer Nasuhi 62, 63, 66
bireylerin terörü 147
Birleşmiş Milletler 57
el-Birûnî 103, 149
Bîşr ibn el-Hâris 240
borçlanma 68
Budizm 149
bugünün şart ve ihtiyaçları 73
el-Buhârî Muhammed ibn İsmâil 248, 263-290, 337, 339, 345
el-Bulkinî 234
Bustanî baskısı 212
bütünlük ilkesi 294
Büyük İskender 149
- C
Câbir ibn Abdillâh 336, 338
Câbirî 35
Câbir ibn Hayyân 103
el-Câhîz 113
Cahiliyye toplumu 327
el-Cassâs 11, 12, 34, 113
Cavid İkbal 54
cenaze namazı 71, 333
cennet: ~ nimetleri 97; ~ -cehennem tasvirleri 97
cerh: ~ sebebi 248, 249, 250, 268; ~ ve ta'dil 242, 243, 250, 282, 288, 289, 306, 307
Cevdet Paşa 175
cevşen 226
ceza hukuku 56
Cezayir 148, 150, 202, 203, 221
cihâd 56
cimrilik 159
Comte, Auguste 152, 210, 211
context analysis 307
el-Cubbâ'î 113
Cuheyne 195
Cuma namazı 76
Cumhuriyet 95, 151, 220
el-Cuneyd el-Bağdâdî 113

Cuveynî 12, 103, 268
Cündioğlu, Dücane 156

Ç

çağdaş: ~ akımlar 96; ~ birikim 33; ~ İslam 59; ~ İslam düşüncesi 9, 27, 33; ~ İslam düşünürleri 82; ~ İslamcı söylem 82; ~ Kur'an araştırmaları 20; ~ Müslümanlar 58
çağdaşçı Müslümanlık 95
çağdaşçılık 82, 95
çağdaşlığın din yorumu 82
Çin Seddi 98
çokeşlilik 57
çürük rivayet 72

D

Dâbık 351
Dairevi cisim 126
Dalalet ehli 28
Daniel kitabı 230, 356, 357, 358, 361
daraltılmış dindarlık 62
ed-Darakutnî 248, 267, 337
Deccal 222, 333, 352, 353, 354, 356, 357
def-i hacet 245
deja vu 264
delalet 20; ~ meselesi 114
delil 303
derin bilinç 66
ders ve ibretler 304
Derveze, Muhammed İzzet 304
deskriptif disiplinler 101
devlet terörü 147
dilbilimleri 104, 105
din 50; ~ sınırı 329
dindarlık 65; ~ tasavvuru 61
dinî: ~ eğitim 98, 113, 224; ~ nasslar 114, 115; ~ propoganda 57; ~ telkin 329
Dinsel terörizm 146
Dirâsetu'l-Esânîd 290
dirhem 67
Divân-ı mezâlim 202
Doğu blogu 310
Draz, M. Abdullah 43
Duhan dağı 354
Durban toplantısı 145
Dursun, Turan 163, 223
dünya görüşü 303
Dünya Ticaret Merkezi 145
Dünya Ticaret Örgütü 147
dünyevi ilimler 101, 103
dünyevileşme 45; ~ süreci 47
düşünce krizi 35

E

Ebû Bekir es-Siddik, 240, 249, 250, 338

Ebû Davud 182
Ebû Ğudde 335, 344
Ebû Hammû 203
Ebû Hamze 263
Ebû Hâtim er-Râzî 248
Ebû Hurayra 259, 260, 261, 336, 338, 339
Ebû Muslim el-Horasânî 325
Ebû Nu'aym el-İsfahânî 268, 337, 341, 343
Ebû Reyze bkz Mahmud Ebû Reyze
Ebû Saîd el-Hudrî 336, 338
Ebû Sâlim 202
Ebû Ubeyd el-Kâsım ibn Sellâm 113
Ebû Umâme 336
Ebû Zeyd 83, 92, 93, 138, 234
Ebû Zur'a er-Râzî 248, 267
Ebû'd-Derdâ' 336
Ebû'l-Berekât en-Nesefî 12
Ebû'l-Ezher Ali 261
Ebû'l-Kâsım el-Belhî 113
Ebû'z-Zinâd 250
Ebûbeker er-Râzî 103
egosântrik bakış açısı 148
Ehl-i Beyt 32
Ehl-i Hadis 20, 34, 111, 134, 135, 229, 230, 234, 235, 268, 297, 302
Ehl-i Kitap 73, 76, 270, 322
Ehl-i Re'y 12, 34, 135
Ehl-i Sünnet dünyası 229
eksik ibadet anlayışı 65
eleştirel akıl 92
eleştirel düşünce 35, 74
eleştirmeci tavır 32
Emevîler dönemi 333
Emîn el-Hülî 83
Endonezya 146, 148, 153, 352
Endülüs 149, 202
Enes ibn Mâlik 336, 338
Epistemoloji 18
epistemolojik: ~ tutum 110; ~ ve metodolojik ilkeler 113
erkeğin şahitliği 73, 77
erkek egemen bakış açısı 75, 77
Ersoy, Mehmet Âkif 47
Esed, Muhammed 54, 55
Eski tefsirler 98
Eş'arî 103, 135, 136
etnik hizipçilik 14
eureka 124
evliya kültü 222
Evs ibn Evs 336
ezan tatbikatı 345
Ezher 55; ~ uleması 322, 323

F

el-Fadl ibn Abbâs 260

Fahrüddin er-Râzî 12, 34, 88, 97, 244, 268, 366
fâil-i muhtar 179
faiz 325
fakih 306; ~ sahabiler 92
el-Fârâbî 103
Fâris 149, 148
farklılaşma 25
farklılık ve ihtilaf 26
fasık 73
Fârûkî, İsmail Râci 42
Fazlur Rahman 9, 36, 43, 47, 55, 82, 83, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 221, 321, 324, 325
felsefi-aklı ilimler 206
fenâdan bekâya 152
feraiz ilmi 106
fersah 67
fıkhi: ~ hadisler 329; ~ disiplini 11; ~ ilmi 307; ~ kitapları 66, 68, 69, 73; ~ usulü 16, 105, 114, 116, 233, 307; ~ ve ke- lam ilimleri 313
fırak-ı dâlle 28, 115
fırka-i nâciye 28
fisk 244
fikir: ~ birliği 25; ~ namusu 160; ~ lerin gücü 58
Filistin 145
filolojik anlamlar 87
fiten 324, 337, 338
fitre sadakası 67
fiziki çevre 306
formalite Müslümanlığı 79
Fransa 147, 148
fuḥṣ/fuḥuş 175
Fukuyama 149
fundamentalist 51, 56
fundamentalizm 310

G
galat-ı meşhûr 106
Garaudy, Roger 47, 83, 329
GATT Antlaşması 147
gayb ricali 222
gayr-i Arap 183, 186, 191
gayr-i İslami 32
gayr-i müslim 52, 54, 55; ~ kabirleri 67
Gazze 48
gelenegin reddi 88
gelenek 9, 91, 96; ~ ve yenilenme proje- si 152
geleneksel: ~ ilimler 101, 103; ~ miras 33
gelenekselci eğilim 232, 236
genel: ~ İslami metodoloji 114, 116; ~ metodoloji 17, 18, 19, 21, 114, 115; ~ Metodoloji 22, 23
geviş getiren akıl 35

globalizasyon 147
göreceli hakikat 22
gusûl 77
Gümüşhânevi 226

Ğ
ğâi yorum 20
el-Gazâlî 12, 66, 223, 226

H
habâis 294
haccın yapılışı 345
hadariler 196
Haddesenâ 276
hadis: ~ bilgileri 107, 229, 230, 233; ~ cüzleri 283; ~ disiplini 225, 302; ~ eği- timi 224; ~ ehli 268; ~ gelenegi 12, 230, 237; ~ istilâhları 107; ~ ilmi 41, 182, 217, 218, 225, 253, 255, 263, 266, 269, 276, 282, 284, 285, 302, 303, 305, 307, 308, 310, 314, 345, 370; ~ ilminin omurgası 218; ~ imamları 239, 241, 242, 243, 246, 249, 254, 266, 268, 272, 273, 274, 283, 348; ~ kaynağı 69, 282; ~ kaynakları 266, 290, 293, 315, 316, 339, 340; ~ kitapları 87; ~ literatü- rü 254, 263; ~ metinleri 305; ~ Metodo- lojisi 40, 112, 115, 339, 347; ~ rivayet- leri 15, 20, 40, 69, 111, 114, 224, 229, 230, 231, 232, 233, 235, 371; ~ usu- lü 106, 114, 227, 229, 230, 234, 235, 236, 239, 246, 249, 300, 307, 328; ~ uydurma faaliyetleri 218; ~ in fonksi- yonu 319, 320; ~ in varyantları 291; ~ ler arası bütünlük 308; ~ lerin eleştirisi 233; ~ lerin güvenilirliği 230, 235; ~ le- rin isnadı 305; ~ lerin sıhhati 234, 238; ~ lerin yorumlanması 308
hadisçi: ~ ler gelenegi 245; ~ in biyografi- leri 241; ~ lerin karizmaları 253
hadis-i kudsi 323
Hadramevt 351
hak mezhep 28, 29
hakikat 30
Hakim 54
el-Hâkim en-Neysâbüri 234, 337, 338, 339, 341
Halku'l-Kur'ân 34, 248
Hallaq, Wael B. 94
Hamidullah 141, 304, 327
Hammâd ibn Ebî Suleymân 270
Hanbeli 30, 34, 152, 234, 235
Hanefi 12, 30, 34, 70, 136, 145, 147, 148, 151, 152, 234, 235, 268, 272, 316
Hanefiyye 12, 341
haraç arazisi 67
Harem-i Şerif 145

- el-Hâris el-Muhâsibî 113
el-Harizmî 103
Hârûn er-Reşîd 175
Hasan el-Bennâ 151
Hasan Hanefî 41, 47, 83, 92, 93
Hasan Turabî 54
hasen 283, 285, 291, 317, 342, 343, 347, 348, 360, 369, 370
el-Hasen el-Basrî 103, 337, 341
Haşebe 126
Hâtemî 154
Havaric 249, 250
havâs 29
hedonizm 45
Hemmâm b. Yahyâ 263
Hemmâm ibn Munebbîh 340
hervele 76
Hilfu'l-Fudûl 141, 142, 143
hırfet 178
hidayet 84
Hindistan 149, 220, 352
homojen gelenek 96
Hudson, Michael 51
hukuk: ~ reformu 58
: ~ un İslamizasyonu 49
hulle 263
Humeydî 103, 340
Huntington 148
hurafeler 62, 84
Husan 212
Huzeyfe ibn el-Yemân 336, 338
- I
- İmrân ibn Husayn 336
Irak 47
ırkların eşitliği 146
İsfahan Yahudileri 354
İskât-ı salât 71
- i
- İ'rab 257
ibâdât-ı mersûme 79
ibadet 64
İbadi 22, 30, 32, 41, 115, 235
İbadiyye 27, 235
İbn Abdilberr 269, 270, 271, 272
İbn Asâkir 337, 339, 341, 355
İbn Ebî Hâtim 103, 243, 248, 267, 282, 337, 338, 341
İbn Ebî Şeybe 103, 337, 339, 341
İbn es-Seyyid el-Batalıyevsî 256, 259
İbn Hacer 203, 234, 248, 262, 263, 274, 278, 284, 289, 321, 327, 343, 344
İbn Haldûn 103, 108, 157, 163, 164, 167, 170, 179, 190, 192, 193, 196, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 284, 302, 320, 328
İbn Hibbân 267
İbn Hişâm 103
İbn Huzeyme 14, 244, 337
İbn İshâk 103, 270
İbn Kayyım el-Cevziyye 238, 292, 293, 295, 296, 297, 299, 320
İbn Kesîr 87
İbn Kuteybe 13, 113, 229, 259, 267, 302
İbn Mâce 337, 339
İbn Makûla 288
İbn Miskeveyh 149
İbn Ruşd 12, 103, 344
İbn Rüşd 206
İbn Sa'd 103
İbn Sina 103, 119, 124, 129
İbn Teymiyye 54, 117, 298, 366
İbn Ziyâd 281
İbnu'l -Vezîr 12
İbnu'l-Arabî el-Mâlikî 12
İbnu'l-Cevzî 268
İbnu'l-Esîr 287
İbnu'l-Hâcib 249
İbnu'l-Heysem 103
İbnu'l-Humâm 313, 314, 315, 316, 317, 318
İbnu'n-Nefis 103
İbnu's-Salâh 108, 234, 249, 279, 283, 284, 302, 306
İbrahim Çalıskan 364
İbrâhîm en-Nahâî 261
İcmâ delili 334
ictihad 18, 21, 30, 31, 32, 34, 40, 41, 43, 44, 47, 79, 83, 137, 143, 150, 151, 283, 284, 328: ~ ürünü 18, 79: ~ ın rolü 53
İftihârû'z-Zamân 287
İhlas 46
ihukâr 68
İhvân-ı Muslimîn 45
İkbal, Muhammed 44
ikinci sınıf vatandaş 52
ilahiyat faktörleri 224
İlel 237, 267
ilim: ~ adamları 82: ~ adamlığı 30: ~ ehli 227: ~ meclisi 76: ~ tasnifleri 103
ilke: ~ ve değerler 137: ~ ler 303
illet 236, 237
ilmî faaliyet 101
İlmihâl 61
ilmu'l-ferâ'iz 106
ilmu'l-mantık 106
İmam İbn Cerîr 88 bkz. et-Taberî
İmam Mâlik 255, 267, 272 bkz. Mâlik ibn. Enes
İmam Muhammed 340 bkz. Muhammed ibn el-Hasen eş-Şeybânî

İmam Şâfiî 73 bkz. eş-Şâfiî
imam-hatîp liseleri 224
İmam-ı Gazâlî 66, 223, 226 bkz. el-
Gazâlî
İmamî Şia 44
iman esası 320, 324, 338, 340, 362
İncil 98, 358
İngiliz Milletler Topluluğu 148
İngiltere terörü 147
inkılab 208
insan hakları 50, 51, 52, 54, 57, 58, 136,
137, 138, 139, 140, 141, 142, 143,
147, 149
insilah 169, 181, 194
intihal 209, 210, 213, 214, 215
İrab 173
İran İslam Cumhuriyeti 154
İran-İrak savaşı 57
irtidat 52, 56, 363, 364, 368, 371, 372
Hz. İsa'nın: ~ iniş dönemi 351, 352
: ~ inişi 335
: ~ nefesi 350
: ~ nüzûlü 334, 335, 338, 347, 353, 355,
360
İskenderiye 190, 214
: ~ kütüphaneleri 192
İslam: ~ ahlakı 89
algısı 112; ~ âlimi 218, 230, 233; ~
âlimleri 92; ~ cemaati 95; ~ ceza huku-
ku 364, 365; ~ çağdaşları 96; ~ çağ-
daşlığı 9, 83, 95; ~ devleti 44; ~ dev-
letleri 49, 150; ~ dünyası 9, 16, 26, 35,
36, 39, 42, 44, 48, 54, 57, 58, 65, 74,
77, 92, 96, 98, 102, 104, 111, 112, 115,
116, 119, 131, 133, 134, 135, 136,
138, 139, 140, 141, 142, 143, 146,
153, 190, 220, 221, 222, 223, 225,
229, 230, 231, 235, 287, 303, 309,
310, 311, 333, 334, 356; ~ düşünce mi-
rası 33; ~ düşünce tarihi 17; ~ düşünce-
si 9, 18, 26, 33, 34, 36, 46, 47, 55, 64,
82, 115, 218, 220, 225, 227, 229, 239,
242, 298, 299, 300, 302, 303, 305,
308, 309, 311; ~ düşüncesi ekolleri 28;
~ Düşüncesi Geleneği 27; ~ düşüncesi
okulları 25; ~ felsefecisi 113; ~ felsefesi
18; ~ geleneği 12, 27, 35, 65, 96, 137; ~
hukuk okulları 26; ~ hukukçuları 370;
~ hukuku 49, 50, 52, 58, 140; ~ Kal-
kınma Bankası 44; ~ Konferansı Teşki-
latı 44; ~ kültürü 152, 160, 197, 198,
215, 239; ~ medeniyet ve kültürü 102;
~ medeniyeti 103; ~ mezhepleri 18; ~
modernistleri 83; ~ öncesi 252; ~ önce-
si kaynaklar 358; ~ radikalizmi 310; ~
tarihi 10, 85, 102, 108, 109, 116, 333;
~ tasavvuru 48; ~ toplumları 51, 150,

320; ~ toplumu 91, 308; ~ toprakları
95; ~ uleması 232, 359, 361, 364; ~ ül-
kesi 58, 135, 329; ~ ümmeti 27, 36, 37,
44, 115, 131, 151, 219, 221, 230; ~ ve
Demokrasi 133; ~ ve Kapitalizm 133;
~ ve Komünizm 133; ~ ve Liberalizm 133;
~ ve Sosyalizm 133; ~ 'a aykırı unsur-
lar 230; ~ 'ın amacı 327; ~ 'ın bekası 91;
~ 'ın beş şartı 62; ~ 'ın geleneksel mira-
sı 41; ~ 'ın kurucu metni 41; ~ 'ın mü-
kellefiyet anlayışı 72; ~ 'ın propagandası
52; ~ 'ın zuhuru 166
İslambilim 104, 114, 116
İslamcılar 96
İslami 54; ~ anlayış 90; ~ araştırmalar 20;
~ çözüm 10, 11, 19, 21, 115, 139; ~ De-
ğerler Kuramı 20, 21; ~ diriliş hareket-
leri 51; ~ disiplin 22, 112, 114, 304; ~
disiplinler 101, 102, 105, 109, 112; ~
dünya görüşü 18, 95; ~ eğitim kurum-
ları 16; ~ entelijansiya 47; ~ esaslar 49;
~ eserler 163; ~ Finans 43; ~ finans 45;
~ geçmiş 56; ~ hareket 39; ~ hareketler
45, 225; ~ ilimler 11, 12, 13, 14, 16, 17,
21, 22, 29, 43, 81, 87, 101, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112,
113, 114, 115, 116, 124, 219, 227, 294;
~ ilimler tasnifi 17; ~ ilkeler 104; ~ lite-
ratür 20; ~ metodoloji 115; ~ olmayan
devletler 57; ~ öğreti 64, 65, 66, 103,
110; ~ rivayetler 358; ~ sol 150, 151,
152, 153; ~ şahsiyet 239; ~ temel 52; ~
yayınlar 197; ~ zihniyet 47
ism-i fail 122
isnad 235; ~ merkezli 305; ~ sistemi 218;
~ tenkidi 237, 292; ~ tetkiki 242, 290,
291, 296; ~ usulü 236
israf 159
İsrailiyyat 14, 84, 89, 222, 260, 323, 339,
361
İsrailoğulları peygamberleri 86
istihale 178
istihare 71
istikâme(t) 207
istikmal 125
istişare 94
İşaya 356, 357, 358, 361
itikaf 76
İzmirli İsmail Hakkı 221
İzzetbegoviç, Aliya 47
J
Jansen, J. J. G. 98
Japonya 146, 151
K
Ka'b 260, 261

- Ka'b el-Ahbâr/ Ka'bu'l-Ahbâr 260, 337, 341, 358
Kâbe 71, 325
Kaderiyye 249, 250
Kadı Abdulcabbâr/ Kâdi Abdulcabbâr 12, 113
kadın 32, 44, 52, 54, 55, 56, 58, 67, 68, 73, 74, 76, 77, 138, 140, 222, 240, 292, 369; ~ -erkek eşitliği 75; ~ in durumu 54, 55
Kahire Üniversitesi 41
Kâle Rasûlullah 259
kamu: ~ hukuku 53; ~ yararı 150
Kandil geceleri 71
kandiller 222
kapalist piyasa mantığı 120
kapitalizmin mabetleri 45
Karaman, Hayreddin 366
karanlıklar dönemi 86
kardeş ekipler 30
karizmatik 239
el-Kasım er-Rassî 12
Katâde 270, 271, 341, 355
Katolikler 147
kavmiyetçi 152
kaynak bilinci 19
kelam 121
keşif yolu 226
el-Keşmîrî 334, 335, 336, 340, 342, 343, 344, 345, 356
Kevser 317
Keysân ibn Abdillâh 337
kıssa 327
kıtâl 56
kıyamet: ~ alametleri 87, 222; ~ haberleri 324; ~ in kopuşu 87
el-Kindî 103
el-Kirâ 196
kitlesel rivayet yolu 217, 295
klasik: ~ dönem çağdaşları 82; ~ fukaha 54; ~ hadis kültürü 232; ~ Hadis Usulü 226, 228, 236, 242, 285, 299, 343, 345, 359; ~ hadisçiler 320; ~ İslam Hukuku 51; ~ İslami disiplinler 101, 102, 112; ~ kaynak 226; ~ sünnet anlayışı 309; ~ şerhler 308; ~ Şeriat anlayışı 54; ~ ulema 43; ~ usul 17, 102; ~ usuller 226; ~ usuller dönemi 17; ~ yaklaşım 10, 33; ~ yöntem 227; ~ yöntemler 225, 356
kolektif ictehad 21
Komt, Ogüs 210
Komünizm 310
Konfçyüschülük 149
Kore 146, 151
köleler 67
kölelik 52, 57
kriz 35
kudsi hadisler 323
Kudûrî 195
Kudûs 145, 350
Küfeli tabiiler 245
kulak dolguları 187
kulluk 64; ~ bilinci 65; ~ görevleri 67, 79
Kur'an: ~ bilgileri 107; ~ düşüncesi 327; ~ ilimler 105; ~ kursları 224; ~ metni 83, 89, 90; ~ okulları 148; ~ tarihi 105; ~ tefsiri 84, 98; ~ 'ın faziletleri 222; ~ 'ın ifadeleri 86; ~ -Hadis bütünlüğü 308; ~ -sünnet bütünlüğü 304
Kur'an-ı Kerim'in metni 345
Kur'ani 54; ~ bilgiler 97; ~ söylem 95
Kurtubî 159, 344, 366
kurucu metinler 104; ~ tecrübesi 41
Kuteybe ibn Saîd 240
kutsal geceler 222; ~ Kitab 98
Kutub, Seyyid 47, 83, 92
küfür 70
küresel kapitalizm 45
küreselleşme süreci 147
Kütüb-i Sitte 262, 265, 276, 280, 283

L
lafızcı-şekilci yaklaşım 308
lafz 121
laikler 150
Levh-i Mahfûz 97
liberal 45, 133, 152
lisânî: beyanlar 183; ~ ilimler 205
lugatlar 183

M
M. Zahid el-Kevserî 221
Ma'mer 255, 338, 340
mağazi 87
Mağrip 202
Mahmûd Ebû Reyze 221, 230, 319, 322, 323
Mahmûd Muhammed Tâhâ 53, 54, 55
mahremsiz yolculuk 76
makasid 20; ~ yaklaşımı 93
makbul hadis 307
Makyavel 209
Malezya 146, 153, 352
Mâlik/ Mâlik ibn Enes 248, 249, 255, 267, 270, 290, 340
Mâ'iz ibn Mâlik 369
Mâlik ibn Nebî 47, 93
Maliki 30, 152, 234, 235
Malikiler 93
malumat 106, 108; ~ sahibi 30
malumatfuruşluk 123
mana ile rivayet 255, 256, 349

- Mantuk 106, 206; ~ disiplini 110; ~ ilmi 106
 Manzur, Perviz 54, 93
 Marks, Karl 210
 Marx, Karl 152
 Matbu eserler 285
 Mâturîdî/ el-Mâturîdî 12, 30, 34, 103, 135, 136, 235
 Mâverdi 51
 el-Me'mûn 165
 medenî: ~ ayetler 20, 50
 medeniyetler çatışması 148, 149
 medeniyetlerarası diyalog 148
 Medine: ~ dönemi 54; ~ uleması 270
 Medine-i Münevvere 346
 Mehdi 222, 324, 333, 334
 mekanik dindarlık 66
 Mekhûl 261
 Mekke dönemi 54, 56, 58
 mekkî ayetler 20
 melahim 87
 menakıp 239
 mene'a(t) 194
 mensuh 54
 merdud 247, 307, 308
 merfû 88
 Mervân 260
 Meryem 88
 Mes'ûd 92, 135, 336, 338
 Mescid-i Nebvî 71
 Mesih 333, 334, 339, 340, 357, 358
 Mesihçilik 333
 Mesihîyyat 14, 323, 361
 Meşîk halkı 191
 metin 235, 279; ~ tenkidi 12, 14, 20, 40, 218, 236, 237, 238, 280, 292, 296, 297, 299, 307, 318, 349, 355, 361, 370
 metodik şüphe 81
 metodolojik: ~ tutum 10; ~ hatalar 15; ~ kökenli hatalar 15; ~ problemler 229, 363; ~ yaklaşım 15, 112
 el-mevcûd 125
 Mevdûdî 54, 93, 221, 296, 366
 mevkûf haberler 348
 mevzû: ~ hadis 224; ~ rivayetler 14, 304
 mevzuat kitapları 250
 mezhep taassubu 15, 31, 268, 269
 mezhepçilik kalıpları 18
 mezhepsizlik 31
 Mihne olayları 240
 mil 67, 167, 192
 Millennium 334
 Milleti savunma 62
 Millî: ~ devlet 150; ~ Görüş hareketi 45
 Mine'l-akide ilâs-sevra 152
 Mine'l-fenâ ilâ'l-bekâ 152
 Mine'n-nakli ilâ'l-ibdâ 152
 Mine'n-nassi ilâ'l-vâkı 152
 Miraç 69; ~ mucizeleri 75
 miras hukuku 54
 mitolojik anlayışlar 222
 Mizaç Şinâs-ı Rasûl 296
 modern psikoloji 264
 modernistler 97
 Moğol İmparatorluğu 149
 Monteskiyö 209
 motamot tercüme 160
 Mu'tezile 12, 32, 34, 92, 93, 97, 135, 150, 152, 179, 229, 235, 249, 280, 292, 297
 muallim-i evvel 148
 muallim-i sâni 148
 Muâviye 250
 Mucâhid 270, 341
 Mucemmi' ibn Cârîye 336
 mucize 157, 179, 222, 350
 Mudar 166, 167
 el-mueddiye 170
 el-mueyyide 170
 mugalata 227
 Muhaddis 266
 muhafazakâr 34, 35, 36, 39, 41, 44, 45, 46, 53, 143, 150, 153, 232, 236, 242, 269
 Muhammed el-Gazâlî 221, 231
 Muhammed ibn el-Hasen eş-Şeybânî 281
 Muhammed ibn Yahyâ ez-Zuhli 248
 Muhammedi şeriat 333
 muhsar 76
 muhteva analizi 307
 el-Muk'ad 355
 mukaddes kitap 301
 mukayeseli metodoloji anlayışı 22
 Musa Carullah 47
 mushafa bakma 71
 Mustafa es-Sibâî 220
 Mustalahu'l-Hadis 106
 muteğayyirât 26
 Mu'tezilî 12, 30, 32, 34, 97, 115, 235, 248
 mutlak-mukayyed 15
 müctehid 315
 müezzin 72
 mürted 71, 138, 140, 365, 366, 367, 368
 mürüvvet 244
 müslûman kadın 52, 55
 müstakil: ~ ilim 193; ~ kitaplar 87
 Müsteşrikvârî bir yaklaşım 233
 müşekkik 125
 müşterek noktalar 33
 mütevaris 217
 mütevatir 15, 20, 90, 217, 218, 288, 295, 316, 317, 325, 330, 335, 344, 345, 346, 347, 348, 359, 360, 369, 370

Müzdelife 70

N

Nâfi' ibn Keysân 336
nafile oruç 76
nahiv kitapları 122
nakilcilikten yaratıcılığa 152
nakilci-taklitçi 39, 41, 42
nakli bilgi kaynağı 15
Namaz Hocası 61
namazların cem edilmesi 32
nasih 50
nasih-mensuh 15
Nasr Hâmid Ebû Zeyd 83, 138, 234
Nasruddin et-Tûsî 103
nass 13, 17, 19, 40, 44, 104, 115, 218, 364
nass merkezli 17; ~ dan olguya 152
Nazi işgali 147
en-Nazzâm 103
Necmuddin en-Nesefî 12
neorevivalist 94
nesh 54
en-Nevevî 234, 284, 354
en-Nevvâs ibn Sem'ân 336
normatif 101
Nuaym ibn Hammâd 255
nusûsu'l-kur'ân 86

O

obsesyon 78
ok atımı mesafesi 67
Okıç, Tayyib 324
ontolojik farklılık 25
ortaçağ 16, 66, 68, 75, 350
oruç emri 62
oryantalizm 82, 223, 233
Osman 250, 259, 260, 338
Osmân ibn Ebî'l-Âs 336
Osmanlı İmparatorluğu 57

Ö

ölüm cezası 364, 371
Ömer (Hz.) 62, 63, 66, 92, 135, 192, 249, 250, 259, 260, 336, 338, 370
örnekleme metodu 327

P

paramnezi 264
parçacı/atomcu yaklaşım 110, 111
Pentagon 145
Perviz, Gulam Ahmed 221
peygamber: ~ kıssaları 86; ~ 'in duaları 227 Hz.; ~ 'in fonksiyonu 327; ~ 'in İslâm'ı 217; ~ 'in mantalitesi 296; ~ 'in sözleri 266; ~ 'in sünneti 325; ~ ler tarihi 74

Pirîzâde 175

polit büro 142
politik-siyasi gelişmeler 51
polymat 116
post-modern 28
Powers, D. S. 287
pozitif hukuk 365
problematik yapmak 103
Protestanlar 146
psikolojik durum 306
psikopatolojik 77

R

er-Rabî' ibn Enes 337
Rafîzi 248
Ramazan orucu 72
er-Ramehurmuzî 11, 229
Rasul modeli 325
rasyonalizm 92
ravi: ~lerin güvenilirliği 242; ~ nin adaleti 245, 256; ~ nin adaleti 251
Re'y: ~ ehli 267; ~ ehli çizgisi 92; ~ ekolü 297
recm 32, 56, 71, 363, 364, 366, 368, 369, 370, 371, 372
reel-politik 45
reform 42
remel 76
resm 184
Reşid Rızâ 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 111, 220
ritl 67
rical 12, 20, 182, 237, 240, 242, 245, 252, 255, 287, 328, 340
Ridde 240
rivayet: ~ malzemesi 14, 19, 20, 41, 109, 114; ~ şemaları 288; ~ lere dayalı tefsirler 87
riyaset 201
Rosenthal 165, 166, 168, 169, 172, 173, 174, 175, 177, 180, 182, 185, 186, 193, 194, 195
Rumlar 351
Ruso, J. J. 210
rû'yet-i hilal 67

S

sâ' 67
Sa'd ibn Ebî Vakkâs 287
Sa'd ibn Mansûr 103
sabah namazı 70
sadaka-i fitr 67
sadrük 245
sahabe: ~ dönemi 92, 280; ~ nesli 218, 253; ~ tanımı 75
Sâhibu hevâ 249

- sahih: ~ hadis 236, 305; ~ hadis tanımları 305, 306; ~ isnad 291; ~ rivayet 314
- sahipkiran 226
- sâi 67
- Said, Edward 83
- Saîd ibn Mansûr 270, 338, 340, 341
- Said-i Nursi 227
- salih: ~ amel 65; ~ hadis 182; ~ sünnet 295
- Satî' el-Husarî 212
- Sati 212
- savunmacı: ~ eğilim 233; ~ tavır 232
- seferlik 67
- Sefine 337
- es-Sehâvî 234, 243
- sekülerizm 54
- seküler: ~ devlet 54; ~ kamu hukuku 52; ~ /laik kamu hukuku 52
- sekülerleşme 45
- sekülerlik 103
- Selefi 30, 34, 41, 135, 226; ~ ler 96, 150, 297
- Seleme ibn Nufeyl 336
- Selman Ruşdi 223
- Semmâk ibn Harb 245
- Semura ibn Cundeb 336
- sevb 263
- Sevbân 336
- seyf ayeti 56
- es-Seyyid el-Hımyerî 248
- es-Seyyid Sâlih Ebûbekr 221, 230
- Seyyidu'l-Huffâzi'l-Esbât 259
- Sezgin, Fuad 104, 221, 275
- Sıdkî, Teflik 221
- sırat 222, 317
- Sicilya 149
- Sihler 147
- sika 315; ~ ravi 243, 253, 254, 290
- siret: ~ bilgisi 89; ~ disiplini 305
- sistem ahlâkı 43
- sivil muhalefet 74
- siyak-sibak 137
- siyasi: ~ İslami Hareketler 44; ~ ve itikadi mezhepler 244
- Siyer/Siret 304
- Siyonizm 146
- Sokrat 148
- sosyal statü 25
- Sosyalist 209
- Sosyolojist 209
- Sovyet işgali 147
- soysuz ıstılahlar 188
- söz 121
- sözcük (kelime) 121
- Speight, R. Marston 287
- Subhî es-Sâlih 97, 182, 327
- Subhî Mahmassanî 54
- Subkî 108
- sufi 115
- Sufyân es-Sevrî 267
- Sufyân ibn Uyeyne 255
- Suleymân et-Teymî 271
- Sultanhuseyn Tabandeh 57
- sutûr 182
- sudûr 182
- Suudi Arabistan 35, 44, 49, 290, 320
- es-Suyûtî 234, 236, 287, 289, 341, 342, 343
- sünen-i mütevärise 295
- sünen-i mütevätime 295
- Sünnet: ~ ehli 28; ~ -hadis düşmanlığı 233; ~ -hadis inkârı 233; ~ in fonksiyonu 329
- Sünni 22, 28, 30, 32, 34, 41, 90, 96, 115, 135, 280, 292, 303
- sütunlu İram şehri 87
- Ş
- eş-Şa'bî 255
- Şafîi 30, 31, 34, 135, 152, 234, 235, 268, 271, 289
- Şâh Velîyullah ed-Dehlevî 85
- Şâkir, Ahmed Muhammed 283
- eş-Şâtûbî 117, 294, 320, 331
- şazz 236
- Şebibiye 32
- şefaat 222
- şehid 72
- şehirli ulema 189
- şerhçilik 284, 308
- Şeriat 50; ~ hukuku 52; ~ hükümleri 54; ~ ilkeleri 57; ~ uygulamaları 53, 58; ~ 'ın tarihsel çerçevesi 53
- Şevval ve Zilhicce hilalleri 76
- Şeyh Saffet Efendi 221
- şeytan taşlama 119
- Şia 27, 44, 53, 218, 235, 250, 326
- Şii 22, 30, 32, 41, 83, 115, 248, 249
- şirk 244
- Şu'be 255, 261, 263
- şûrâ 55
- Şureyk 248
- şüzûz 236
- T
- et-Taberî 12, 113, 337, 339, 341, 344
- Taberiye Gölü 350
- Tabii ilimler 206
- tâbiîn uleması 87, 92
- Taha Hüseyin 190
- et-Tahavî 113
- Tahrîc 290
- Taliban 147
- talimatname 79

- tanzimat dönemi 95
Tard, Gabriel de 210
tarih bilimi 104
tarihi: ~ bilgi 105, 108, 195; ~ tenkit me-
totları 307; ~ yorum 50
tarihin sonu 149
tarihsel bağlamlar 20
tarihsel şartlar 19, 73
tasavvuf ehli 47, 66
tashif 257
tasnif 308
taşlanarak öldürülen 71
Tāvūs 270, 271
tayyibāt 294
tecdid 111, 151
Tecdid 39, 40, 41, 42, 43; ~ siyaseti 40; ~
-ictihad düşüncesi 41; ~ -teceddüd 35
tedlis 260, 261, 348
Tefsir 87; ~ çalışmaları 15, 82; ~ literatürü
14; ~ usulü 16, 106, 114
tekaddüm 171
Tekbir 46
tekfir 244; ~ cephesi 35
telbiye 76
telkin 251, 259
Temel İslami ilimler 105
tenebbüt 176, 177
tenkit zihniyeti 156
teravih 70, 329
teşrik tekbirleri 76
tevatür 217, 280, 344, 346, 347, 360
Tevhid 43
Tevrat 260
Timur'un otağı 204
toplumsal: ~ değişmeler 301; ~ şartlar
306, 308; ~ talepler 333
et-Turās ve't-tecdid 151
Türk ırkı 222
Türkçüler 96
Türkiye 41, 53, 87, 102, 146, 151, 152,
153, 163, 213, 214, 220
- U
Uc ibn Anak 87
ucmelik 185
Ugan, Zâkir Kâdirî 163
uğursuzluk 262; ~ inancı 222
Ulûmu'l-Hadis 11, 13, 14, 15, 20, 106,
107, 108, 114, 282, 284, 306
Ulûmu'l-Kur'ân 11, 13, 20, 106, 107,
108, 114, 205
Uludağ, Süleyman 163, 164, 199
ulus devlet 44
uluslararası hukuk 52; ~ insan hakları 57;
~ terör 147; ~ terörizm 57
ulvi ilimler 101
Ummu Seleme 260
- umum-husus 15, 110
Urve ibn Ruveyym 337
Usâme ibn Lâdin 146
usul-i fıkah 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 20,
40, 105, 110, 111, 114, 205, 235, 280,
307, 313; ~ geleneği 10, 111
Usûlu'd-Din 320
el-Usûlu'l-Hamse 32
usve-i hasene 330
uydurma rivayetler 227, 250, 360
uygar toplum 149
uyku hâli 72
- Ü
Ubulle 195
Ümeyye Camii 333
ümmlilik 170
Ünal, İsmail Hakkı 268
- V
vacib 32
vadeli borçlanma 73
Vâfi 164, 165, 166, 193, 199, 200, 201,
202, 203, 204, 205, 206, 207, 208,
209, 210, 211, 212, 213, 214, 215 bkz.
Ali Abdilvahid el-Vâfi
vahi: ~ eğitimi 324; ~ geleneği 301
vahy-i gayr-i metluv 323, 324
vak'anüvislik 304
Vâsil ibn Atâ 103
Vâsile ibn el-Eska 261, 336
Veda hutbesi 286
vehm 255
velayet-i fakih 44
veli 73
Velid ibn Muslim 341, 356
vesk 67
vetire 208
Viko 209
vulgarize 31
- Y
Yahya Avvâm 195
Yahya ibn el-Huseyn 12
Yahyâ ibn Maîn 255, 271
Yahyâ ibn Saîd el-Kattân 250, 263
Yâsîn suresi 72
yaşama hakkı 138
yaşayan sünnet 20, 217, 295
yaya yürüyüşü 67
yazılı: ~ malzeme 265; ~ nakil 265
Yecüc ve Mecüc 350
yeni tefsirler 98
yeniden dirilişçiler 94
Yenilikçi 45; ~ çizgi 112; ~ İslam 46, 47,
92, 96, 143; ~ İslam düşüncüsü 92; ~ ve
Gelenekselci eğilim 232

el-Yesâru'l-islâmi 151
yetimler 270
Yezîd ibn Hârûn 248
Yörükân, Yusuf Ziya 62
Yûsuf el-Kardavî 221
yüksek binalar 68

Z

zabt 237, 242, 252, 253, 254, 255, 256,
259, 261, 262, 263, 265, 266, 272, 273,
275, 277, 278, 283, 306, 339, 348
zahir ehli 66
Zahiri 30, 41, 135
zamirler 183
zann-ı galip 252, 274, 345, 368
zanni 40
zayf 315; ~ hadis 317
ez-ze'âme 201
ez-Zeccâc 195
ez-Zehebi 234, 248, 259, 269

zekât 32, 62, 64, 65, 66, 67, 79, 329
zelletu'l-kârî 67
ez-Zemahşerî 12
ez-Zencânî 244, 245
ez- Zerkeşî 234
Zeydî 22, 30, 32, 34, 41, 115, 235
Zeydîler 12, 15, 32, 34, 93i 135
Zeydiyye 12, 15
Zeynu'l-Âbidîn Ali ibn el-Huseyn ibn Ali
337
Zeynu'l-İrakî 234
zımmî 140
zina: ~ cezası 32; ~ edenler 366
ızorlama te'vil 72, 354
zu'l-ecniha 21, 116
ez-Zuhrî 270, 271, 275, 281